

Fig. 4 Achterste deel van schedel van Steppenwisent.

aansluiten. De officiële latijnse naam luidt *Coelodonta antiquitatis*, ook vindt men nog wel de namen *Rhinoceros antiquitatis* en *Rhinoceros tichorhinus*.

Ook op een andere wijze weten wij, dat Neushoorn en Mammoet zwaar behaard waren. In dezelfde tijd als deze soorten leefden er in het Zuiden van Frankrijk, in Dordogne, mensen, die jacht op deze dieren maakten en die de dieren afgebeeld hebben op de wanden van de grotten, waarin deze mensen leefden. Om een idee te geven, hoe de dieren er uit zagen, beelden wij twee van dergelijke tekeningen af (fig. 5 en 6). Hier in het vlakke land, waar grotten om zich tegen de koude te beschermen ontbreken, waren de omstandigheden voor mensen waarschijnlijk nog te ongunstig.

Uit het gebit van Neushoorn en Mammoet blijkt, dat beide soorten op planten als voedsel aangewezen waren. Door combinatie van vele gegevens is men tot de conclusie gekomen, dat Mammoet en Neushoorn in Europa en Azië leefden in een toendra-landschap, met dwergberken, wilgen, kruiden en harde grassen; een landschap zoals dat tegenwoordig voorkomt in Lapland en Noord-Siberië. De grote dieren konden in de zomer genoeg voedsel in de toendra vinden (evenals tegenwoordig de kudden Rendieren in Lapland). Of ze wellicht 's winters naar zuidelijker streken trokken, is nog niet duidelijk.

Het tijdvak, waarin deze flora en fauna in Nederland voorkwamen, ligt, naar de tegenwoordige opvattingen,

tussen 10.000 en 70.000 jaar geleden. Gedurende deze periode van zestigduizend jaar zijn klimaat en overige levensomstandigheden niet hetzelfde gebleven en er is veel geduldige combinatie van gegevens nodig om te reconstrueren, hoe in de loop van die periode klimaat, stand van zeespiegel en grondwater, plantengroei en dierenwereld veranderd zijn. In geologische boeken wordt deze periode met verschillende namen aangeduid: de laatste ijstijd, of het Tubantien, of het Weichsel-tijdperk, of het Wislian. Eén der detailvragen is, gedurende welk deel van dit tijdvak de Behaarde Neushoorn hier heeft geleefd en waar deze soort vandaan kwam. Zoals wij al schreven leefden de Mammoet en de Steppenwisent tegelijkertijd met de Harige Neushoorn. Tegelijkertijd, of waarschijnlijk iets later, leefden hier nog meer soorten van grote zoogdieren, die nu óf uitgestorven zijn óf nu niet meer voorkomen in ons land. Dit waren het Reuzenhert, het Rendier, de Eland, het Wilde Paard en de Oeros of het Wilde Rund. Dierkundigen, evenals sociologen en andere wetenschapsbeoefenaars, gaan vele vraagstukken met behulp van de statistiek te lijf. Als materiaal voor statistisch onderzoek zijn een groot aantal individuen (of schedels, of dijbeenderen enz.) van één soort nodig (denk ook aan verschillen in sexe en leeftijd). Een zoöloog, die voor een of ander onderzoek duizend vliegen nodig heeft, kan ze gaan vangen. Maar het is zelfs met Amerikaanse methoden niet mogelijk binnen af-

Fig. 5 Harige Neushoorn
(Prehistorische tekening)

(Afbeeldingen Zoölogisch Museum)

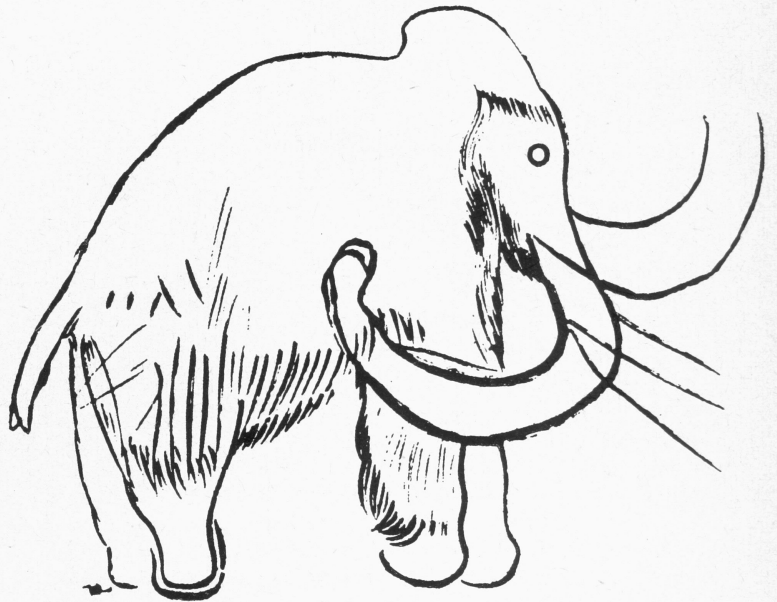

Fig. 6 Mammoet (Prehistorische tekening)

zienbare tijd honderd schedels of dijbeenderen van Behaarde Neushoorns uit de grond te gaan halen. Het verzamelen hiervan berust nu eenmaal voor een groot deel op toeval. Om toch statistisch onderzoek van fossiele zoogdieren mogelijk te maken, worden hun overblijfselen zorgvuldig geconserveerd, met registratie van plaats, diepte en zo mogelijk grondlaag van herkomst, voor later onderzoek in musea bewaard. Dankzij dit bewaren en de mogelijkheid om dan te vergelijken, kunnen wij bijv. nu zeggen, dat bij de Harige Neushoorns er een behoorlijke variatie in grootte voorkwam en dat bij Mammoeten asymmetrische wervels geen grote zeldzaamheid waren (fig. 2).

Het verzamelen, bewaren en bestuderen van fossiele beenderen is geen spectaculaire bezigheid. Wij zijn echter, gezien het grote directe en indirecte nut, aan de komende generaties verplicht dit werk zo zorgvuldig mogelijk te verrichten. Dit geldt voor vakzoölogen, maar dit geldt ook voor een ieder, die in de gelegenheid is om materiaal te verzamelen. De hier afgebeelde resten van fossiele zoogdieren komen alle uit de bodem van Amsterdam. Het is alleen dankzij de grote oplettendheid van beampten, particulieren en officiële instanties, dat wij deze fossiele beenderen ontvangen hebben, wij deze beenderen hebben kunnen bewaren en bestuderen en hebben kunnen afbeelden.

drs. P. J. van der Feen
drs. P. J. H. van Bree

Fig. 7 Hoornpit met aangrenzend deel van schedel van Steppenwisent.

